

Redacția, Administrația și
Tipografia:
BRĂȘOVU, piața mare Nr. 22
Scrisorile nefrancoate nu se pri-
mesoc. Manuscrisurile nu se re-
trimite!

Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare Nr. 22.
Inserate mai primesc în Viena
Budolfi Mosse, Haasenstein & Vogler
(p. 1000), Henrich Schalk, Alois
Bernad, H. Dukes, A. Oppel, J. Dan-
enberg; în Budapesta: A. V. Gold-
berger, Anton Mész, Eckstein Bernat;
în Frankfurt: G. J. Zerbe; în Ham-
burg: A. Steiner.

Prețul inserțiilor: o serie
garzonă pe o coloană 8 cr.
și 80 cr. timbru pentru o pu-
blicare. Publicări mai dese
după tariful și învoială.
Reclame pe pagina III-a o
serie 10 cr. v. a. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ANULU LIII

„Gazeta“ este în fiecare zi
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se primumă la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la dd. colectori.

Abonamentul pentru Brașov:
la administrația, piața mare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul în
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Un exemplar 5 cr. v. a. sau
15 bani.

Atât abonamentele cât și
inserțiile sunt a se plăti
înainte.

Nr. 97.

Brașov, Luni, Marti 1 (13) Mai

1890.

Brașov, 30 Aprilie st. v.

Abia a auzit reptila bugetară din Clușiu glasul vătător al cucuveicei oficiose din Pesta, că statul acesta e plin de „naționalități streine“, și a și început și ea să țipe în contra „elementelor streine“, cari „lucra la dărămarea instituțiilor statului maghiar.“

Lozinca este, ca „se se 'ndeplină cu cea mai mare grabă lucrarea de transformare și ca se se pună edificiul statului pe base naționale maghiare la adăpost în contra streinilor, cari îl amenință cu totală ruinare.“

„Nemzet“ din Pesta susține, că „națiunea sunt numai Ungurii“ și că „naționalitățile streine“ nu sunt egal îndreptățite cu „națiunea.“ „Kolozsvar“ se grăbește a trage consecințele din această distincție și o face această în felul său, folosindu-se de cea mai tristă apariție în viața statului acestuia, de emigrare, spre a justifica despotismul „națiunii.“

Cu totul ciudată și stranie este concluderea, la care ajunge foia clușiană. Prin emigrarea țerănilor români din Ardeal, dice ea, România se 'ntărește și devine pe di ce merge un stat tot mai puternic național. România are noroc, că nu e avisată la elemente streine; ea se sporesce cu un element, cu care unindu-se formază un corp; ea de regulă apasă pe Jidovi, er pe muncitorii maghiari îi dă mai la coddă. De aci urmăz, după „Kolozsvar“, că și statul „maghiar“ trebuie să apese pe „elemente streine“, căci e lucru învederat, că „numai acel element poate susține statul, care deodată cu pustiirea lui și el se pustiesce, er nu acel element, care caută în vecinătate o patriă mai bună, mântuindu-se de pe corabia, ce se cufundă.“

Astfel de gugumăni n'ar merita nici cea mai mică atenție, der le relevăm numai pentru ca să se vedă, ce curent nenorocit s'a produs în diaristica maghiară, despre care dice și foia națională săsescă din Sibiu, că și-a pierdut totă rușinea față cu naționalitățile.

Contrațicerile, ce le vedem și în espectorările reptilei din Clușiu, sunt un lucru obicnuit în presa ungerescă. Nici nu s'ar puté altfel, când ea apără o cauză atât de nedreptă și desperată.

Remindind la norocul României, „Kolozsvar“ dice, că acesta nu e avisată la elemente streine. De aci urmăz logic, că statul ungar e avisat la elemente, pe care foile ungeresc le declară de „elemente streine“.

Dacă este der avisat statul la aceste elemente, care formază majoritatea covârșitoare a populației lui, cred ore gazetarii ungar, că vor puté face norocul statului, prin aceea, că vor prigoni și sugruma aceste elemente?

Și-apoi ore la emigrare e vorba numai de elemente nemaghiare? Nu emigră în statul vecin, în România, și muncitorii ungar, și mai ales s'ecui în proporție relativ multă mai mare? Și ore emigră ei, pentru că nu le pasă decât statul se va pustii, ori pentru că nu'i pasă statului și guvernului, că ei se pustiesc?

Emigrările sunt cea mai viă dovadă, că statul acesta suferă de o grea bôlă, de care nu e ferită nici „națiunea“ și care cu teorii nebune și nerușinate, ca cele amintite, nu se va puté în veci lecu. Căci chiar de ar fi așa, cum dice „Nemzet“ cu codițele lui, că adevărate naționalitățile din acest stat ar fi „streini fără patriă“, stăpânirea ar trebui să procedă cu totul altfel față cu ele, când scie că e avisată la ele.

Dér aceia, cari propagă asemenea nenorocite teorii și păreri, sciu forte bine, că naționalitățile sunt o parte integrantă și încă partea cea mai însemnată în Ardeal și Țera ungerescă. Sciu, că sunt băstinașe și au dreptul de a pretinde să fiă egal îndreptățite în toate privințele cu Ungurii. Dér fiindcă aceștia printr'un noroc orbă au ajuns să aibă adă numai ei în mână și pâinea și cutitul, cutéză conducătorii lor a spera, că această stare de lucruri se va puté susține pentru veci, cutéză a crede, că Europa îi va sprijini!

Deșartă speranță și credință. Alte națiuni mult mai puternice și cu adevărată cultură s'au încercat să înote în contra curentului firesc, der tendințele lor a tostă spulberate de puterea lui.

Așa va fi și cu „lucrarea de transformare“ a acelor, cari nesocotesc drepturile popórelor, la care e avisat statul ungar. Și viitorul va dovedi, că nici acest stat nu e scutit de legile firesc, ce stăpânesc toate celelalte state, și că numai în egala îndreptățire își va puté afla mântuirea.

Conferința

preoților din districtul protopopesc al Beiușului.

Petrani, 10 Mai 1890.

Stim. Domnule Redactor!

Vă rog să binevoiți a publica în colonele prețuitei to „Gazeta Transilvaniei“ următoarea înștiințare:

Preoții români gr. cat. din districtul protopopesc de Beiuș au fost dóră primii, cari s'au întrunit într'o conferință districtuală în cauza școlilor noastre confesionale, de multe ori atacate prin inspectorii regesci, și în specie în cauza gimnasiului gr. cat. român din Beiuș, care s'a atacat în fundamentul său prin ordinațiunea ministerială din 22 Iulie 1889.

Conferința s'a ținut în 29 Martie st. n. a. c. în parochia de Feniș sub presidul Rvdsmului D. protopop Augustin Antal, paroch în Beiuș, fiind de față următo-

rii On. D. preoți districtuali: Antoniu Palladi, din Feniș, Augustin Balasiu, din Fiziș, Antoniu Pappalvi, din Delan și Dragoten, Georgiu Marianu, din Presaca, Augustin Tardiu, din Negru, Demetriu Nistor, din Petran, Dionisiu Văcărescu, din Valani, și Augustin Antal jun. din Uilact.

Era o reprezentațiune de totă măreță, de totă surprindătoare, a vedé acești bărbați blândi, acești bărbați dedați a suferi rane grele, dedați a suferi fără căință și fôme, și sete, și asupriri nedrepte, să vedé acești bărbați, conduși întru toté de spiritul moderațiunii și abnegațiunii, deodată cuprinși de simțământul indignațiunii celei mai vehemente față cu „illegalitățile flagrante“ comise în contra cleroșilor celor mai prețuite ale poporului român, și ardându în flacăra unei însuflețiri sante pentru limba lor română, care „este cestiune de viță pentru ierarhia noastră, pentru Biserica noastră.“

Ca rezultat al acestei consultări însuflețite s'a adus următoarea decisiune:

Noi preoții gr. cat. români din districtul protopopesc al Beiușului, adunați în conferință districtuală, ne simțim răniți în modul cel mai tiran în inimile noastre prin atacurile ce se întenez de un timp încôce în contra școlilor noastre confesionale și în specie în contra caracterului catolic și român al gimnasiului din Beiuș, prin cari atacuri se intenționează ruinaresc creșterii fiilor nostri. — Drept aceea constinși de necesitatea apărării celor mai nobile interese ale religiunii și culturii fiilor nostri: declarăm de fapt violentă, contrară legii naturale și legii pozitive dumnezeesci, contrară chiar și legilor clare ale patriei noastre, ori-ce încercare, provenită de ori-unde cu scop de a strămuta sau plane a nimici caracterul catolic și român al școlilor noastre confesionale, și în specie al gimnasiului din Beiuș, declarându-ne gata spre ori-ce jertfă întru apărarea legală a caracterului și existenței acestor instituiți de interes vital pentru națiunea și Biserica noastră. — Ca însă această apărare să potă avé un rezultat mai îmbucurător prin unirea puterilor împrăștiate; ca lupta noastră suscepută spre apărarea credinței și culturii poporului nostru să fiă lupta sântă a unei legiuni bine organizate, al căreia capu cu prudență duce la învingere însuflețirea ostașilor subordinați: decidem să se îndrepteze din această conferință o rugare către Ilustrissimul nostru Episcopu diecesan, ca să binevoiescă grațios a conchiama în timpul cel mai deapropo un sinod diecesan, în care să se statorască modul și mijlocele apărării școlilor noastre confesionale, și în specie a gimnasiului din Beiuș și încâtă afacerea congrui se colporteză în diare în diferite combinațiuni, și această cauză să se pună spre consultare.

Ni-am ținut de datorință a

da publicității în colonele prețuitei noastre „Gazeta“ acea decisiune mai cu sémă acum, când afacerea școlilor din Niru-Adon, Niru-Aciad și St.-Georgiu-Abran justifică în modul cel mai trist acțiunea noastră.

Primiți, Onor. Domnule Redactor, esprimarea stimei mele distinse și salutarea mea națională!

Alu Domniei Vostre

servi plecatu:
Demetriu Nistor,
notar districtual.

DIN AFARĂ.

Foile rusesci și Bosnia și Herțegovina.

Amă amintit de atâtea ori, că foile rusesci dau mereu nutremânt agitațiilor din Peninsula Balcanică și în timpul din urmă se ocupă cu multă predilecție de sorțea Bosniei și Herțegovinei, pe cari ar voi bucurosi să le scotă de sub stăpânirea austro-ungară. Privitor la deputațiunea constatătoare din câți-va begi, care ar avé să mērgă pe la curțile europene, observase deja „Köln. Ztg.“, că ea nu va fi primită la nici un cast în ministeriul de esterne din Berlin. Fapt însă e, că până acuma nu se scie nimica sigur de o astfel de deputațiune. Cu toate acestea se vorbesce, că deputațiunea din vorbă totuși va pleca, deși nu la toate curțile europene, der la Constantinopol și Petersburg sigur că va merge. Privitor la acesta „Times“ scrie într'unul din numerii săi mai noi următoarele: Semi-oficiosele rusesci au început deodată o adevărată erupțiune vulcanică în potriua Austro-Ungariei, pentru ocupațiunea Bosniei și Herțegovinei. Ele nu pot s'o facă acesta fără de a fi inspirate din parte oficioasă și astfel putem observa cu dreptă cuventu, că guvernul austro-ungar cuprinde totă același loc în provinciile ocupate, ca guvernul britanic în Egipt. Înainte de ce Austro-Ungaria ar fi provocată să evacueze provinciile, ore-care putere trebuie să-i reîntorcă sumele, ce le-a cheltuit de cece ani încôce, și să ia răspunderea pentru susținerea ordinei în provincii. Pôrta nu este în stare să ia asupra sa răspunderi financiare sau politice față de Bosnia și Herțegovina și fiindcă chiar se buoură, că a dat din mâinile ei aceste provincii, agitațiunea foilor rusesci în potriua ocupațiunii austro-ungare amă puté-o numi fără de șială un nonsens.

Nu e pericolu!

Cu toate asigurările diarelor, că emigranții bulgari desvôltă o mare activitate în Serbia și că e probabil începutul unei acțiuni din partea Serbiei în contra Bulgariei, o telegramă din Belgrad spune, că în cercurile conducătoare de acolo se constată, că raporturile faptice nu dau de loc cauze la serioase îngrijiri și că nu se scie chiar nimic, ca activitatea emigranților bulgari să se fi mai mărit. Se dice, că guvernul sârb a primit încă înainte de Pasoi încunoscințări, că emigranții plănuesc nisce manevre de natură neingrijitoare în Serbia și Turcia. Guvernul sârbesc mai departe este firm decisi de a nu suferi pe teritoriul sârbesc nici o agitațiune sau conjurațiune în contra statului vecin ba încă deși de multă a ordonat prefecturilor din districtele apropiate de frontieră, ca să impedeze în totă chipul ori ce

turburări la granițe, pentru ca planurile emigranților să fie zădărnice. Până acum autoritățile sârbesc încă n'au ajuns în poziția de a pași față cu emigranții, fiindcă din partea acestora nici că s'a făcută și cea mai mică încercare de agitațiune primejdiosă. Locurile competente sunt de convingerea, că liniștea nu se va conturba în curând la granițe. Puținii emigranți, ce se țin pe teritoriu sârbesc, nu sunt aproape de hotarele țerei.

Procesul lui Panița.

În zilele trecute s'a început pertractarea finală a procesului maiorului Panița și a complicilor săi conjurați, 14 la număr și anume: Alesandru Rizooff, Abalansky, Ciavdaroff, Nozaroff, Stamenoff și Stefanov, oficeri în disponibilitate; Moloff și Kisimoff, căpitani; Armandoff, Rizimoff, Mateeff și Kesimoff, cetățeni din Sofia, și în fine Kolobkov, oficer în rezervă și supus rusesc. Panița este acuzată mai întâiu cu aceea, că a purtat corespondență secretă cu secretarul legațiunii rusești din Bucuresci și cu dragomanul agenției diplomatice din Sofia; a avut legături de-apropie c'unui om, care și subscria scrisorile cu inițialele „I. A.“ sub care se înțelege Ivan Akmacievici Sinojev, conducătorul afacerilor pentru părțile asiatice din ministeriul de externe în Petersburg. În corespondența acesta Panița e provocată de repetite ori să intre în legături cu deputații din Sofia, să se tocmescă cu Stambulov, pe care, decă va pute, să-l pună sub piciorul său și să provoace turburări în mai multe puncte ale țerei. Epistolele schimbate între Panița și Akmacievici vorbesc și de bani și arme. Panița mai departe e acuzată cu aceea, că pe timpul când petrecea (la 1887) în Rusciuc, fiind chemat de secretarul legațiunii rusești din Bucuresci, cătră Kolobkov, care întărește cele dise mai sus. Complicii lui Panița sunt acuși pentru atentat în potrița capului țerei și pentru conjurația de a face o lovitură de stat în Bulgaria. Actul de acuși înșiră o mulțime de scrisori subscrise toate cu nume false.

Proiectul militar german.

Împăratul german a primit noul presidiu al parlamentului german și cu această ocaziune, împăratul accentuă importanța proiectului militar, care cere numai aceea, ce e mai urgentă trebuincios. Cu privire la aceste cuvinte ale împăratului, e vrednic de observat o comunicare din Berlin apărută în „Saale-Zeitung“ din Halle, care asigură, că cancelarul imperiului, Caprivi, va interveni în persoană în parlament pentru a se primi neschimbat proiectul și cu această ocaziune va da importante lămuriri asupra situațiunii politice generale.

Cestiuarea evacuării Egiptului.

Tractările ce urmăz între cabinetul din Londra și între Pörtă, pentru deșertarea Egiptului de către trupele engleze, se pot considera ca fără nici o perspectivă de reușită, deoarece ministrul președinte engles Salisbury nu e nici-dăcum aplecat și nici în pozițiune a face concesiuni în acest punct. Atitudinea acesta și-o motivează guvernul englez cu aceea, că în urma rivalității politice coloniale a puterilor europene situațiunea de aqđ e cu totul altfel decât sub Gladstone. Interesele Angliei sunt legate cu ale Egiptului în așa măsură, încâtă nici nu se poate cugeta la o evacuare a acestui teritoriu.

SCIRILE ȚILEI.

Încă o poruncă. D-lu ministru Csaky a adresat o ordinațiune ministerială cătră toate autoritățile bisericesci și cătră inspectorii școlari, în care sunt provocați ca să dea mai multă atențiune studiului constituțiunii patriei în școlile populare. Ministrul mai dice, că ar fi înțeles, că elevilor dela institutele preparandiale nu li-se propune acest studiu după cuviință. Pentru această ministru provacă pe respectivele autorități, ca la școlile și institutele de sub îngrijirea lor să se propună acest studiu așa după cum prescrie legea.

Loteria în folosul școlii din St. Nicolaul-m. Starea Românilor din opidul numit, deosebi însă starea școlii lor era rea. Comuna a fost chiar amenințată din partea autorităților politice cu dărîmarea școlii. Sârbii, abia 1/3 din populațiune, înainte cu 4 ani au edificat o școlă frumoasă; pentru Români s'a lucrat cu deadinsul să rămână în întunecut și rușinați înaintea lumii, dice „Luminătorul“. Sosind în comună, preotul S. Petroviciu prima atențiune și-a întors-o spre școlă. Pe risicul său propriu, după ce bani gata nu erau, s'a apucat în toamna trecută de ridicarea unui edificiu pompos școlar, care a costat 5400 fl. Acesta e gata și peste puține zile se va preda destinațiunii sale. E un edificiu cum mai frumos nu este altul d'asemenea mențiune în comitată nici la o națiune. Cu ajutorul lui Dumneșcu s'a plătit jumătate din sumă: 2200 fl., fără ca spre acest scop să se fi făcut arunc pe popor nici măcar un crucer. Pentru acoperirea restului s'a cerut dela guvern permisiunea ca să aranjeze o loterie în favoarea școlilor. Abia în 4 Martie a. c. au ajuns omenii la rezultat: li-s'a concesă a emite 30,000 de losuri a 30 cr. și totodată și un favor: ca în loc de 20% să solvască numai 5% percentuațiunea. Decă vor avea noroc de a vinde toate losurile, li-ar rămâne și ceva profit curat, spre a depura restanța și a ridica îndată și a treia clasă, pentru fete. Cumpărătorii losurilor pot spera multe câștiguri, în valoare până la 2000 fl. v. a. Câștigul primă va fi o vacă frumoasă de Svițera în preț de 150 fl., 2) o trăsura nouă în preț de 120 fl., 3) hamuri și frâne în preț de 75 fl., 4) o masă cu 6 scaune în preț de 50 fl., 5) un dulap în preț de 30 fl., 6) două paturi în preț de 30 fl., 7) aristoni cu 12 note în preț de 25 fl., 8) ținători de țigări cu instrumentul musical în preț de 12 fl. și alte multe felurite obiecte lucrate de damele din loc și din giur.

Un protest al Cehilor tineri. Circulară o petiție pentru subscrieri prin întregă Boemia, care e de a se adresa dietei provinciale și prin care se protestează foarte hotărît în contra pactului ceh-german încheiat în Viena. În petiție se cuprind următoarele: Protestând în potrița pactului din Viena, vătămător pentru națiunea noastră, rugăm pe dieta provincială boemă, ca să nu lase ca pactul să se ridice la valoare de lege. Rugăm mai departe pe dieta provincială să împiedice împărțirea țerei după naționalități, să nu permită disparițiunea minorităților cehice în ținuturile germane, să apere drepturile de stat ale coronei cehice și să nu permită ca limba minorității germane să fie dominantă, ca prin această limba națiunii istorice, limba majorității cehice, să se degradeze a fi subordonată.

Funcționarii de stat obligați la serviciul militar. Considerând, că prin noua lege militară s'au schimbat raporturile, ministrul de finanțe, precum spune „P. Hirlap“, a cassat § 83, I din normele serviciului financiar și a ordonat: Decă funcționarii de stat obli-

gați la serviciul militar, inclusive practicantii, mai departe funcționarii subalterni afară de gardii financiari (finanții) — și servitorii sunt convocați, devin supranumerari, păstrându-și rangul, resp. însușirile lor oficiale, și locul lor pōte fi ocupat; din ziua depărării lor încetază lefurile și nu primesc nici o dotare ori ajutor. Decă serviciul lor activ s'a finit — și în astfel de cazuri se socotesc în serviciul statului — trebuie să se anunțe la autoritățile lor superioare în timp de 30 de zile, arătând documentele, că sunt trecuți în rezervă ori concediați, altfel își vor perde posturile; autoritățile amintite vor dispune de aședarea acestor funcționari supranumerari în cercul lor de activitate, eventual vor raporta ministerului și până la aședarea respectivelor iau dispozițiuni a le plăti lefurile de mai nainte. Totu așa se procede și cu oficerii de rezervă din serviciul financiar, cari facu serviciu militar de probă cu scop de a fi activați în armată ori la honveđi. Er acei oficeri de rezervă, cari facu serviciu pentru ași câștiga drept la înaintare în grad, der și-au, cerut de mai nainte concediu, își primesc lefurile și în timpul acestui concediu.

A pățit-o jupânul. În comuna Marcoșu, s'a întâplat în zilele trecute un casu foarte tragic. Proprietarul Sipos Pál eșind la câmpu a vedut cum doi țerani sapă un șanț în jurul unui pământ. Sipos Pál le-a quis cu ore-care reutate, ca să se lase de treba lor, căci aqđ, mâne se va face comasa și în Marcoșu și atunci locul acela nu va mai fi al lor. Unul dintre țerani intru atata se turbură de vorbele lui Sipos, încât se repeși la el și-l lovi în cap cu hârlețul, astfel că Sipos cădu numai decăt la pământ. Rana este așa de grea, încât nu e speranță să rămână în viață. Așa ne spune „Kolozsvár“.

Alegere de episcop. În Trencin s'a făcut în zilele trecute alegerea de episcop ev. ref. pentru districtul Tisei. În ziua fixată nu s'a putut face alegerea, căci s'a provocat ceartă și turburare, încât s'a disolvat adunarea. Maghiaronii și șovinistii unguri — tot ei de cătră pădure — de necesă au intentat procesul disciplinar Slovacilor, cari fiindcă au voit să și apere interesele lor bisericesci, sunt erăși numiți panslaviști. În altă di dușmanii Slovacilor, prin uneltirile lor, au isbut a alege episcop pe omul lor Paul Zelenka, cu 92 din 162 voturi.

Festivitatea instalării d-lui preot David Terválögá, s'a ținut — după cum ni-se anunță — er, Duminec, în 11 Mai (29 April) în biserica gr. or. din Reșița montană. Cu ocaziunea instalării s'a dat în onorea d-sale un banchet. La 8 ore se reuniunea română de cântări și musică din Caransebeș împreună cu cooperarea corului vocal a reuniunii locale de cântări și musică au dat un concert cu următorul program: 1. „Etă ziua triumfală“, cor bărbătescu de Rumpel. 2. „Cântec oștășesc“, cor bărbătescu de G. Ștefanescu. 3. Himn ocașional, cor femeșcu de Al. Flechtenmacher. 4. „Suspiniul“, cor bărbătescu de A. Sequens. 5. „Senin și furtună“, cor bărbătescu de J. Vorobchiévich. 6. „Gândesce-te la mine“, cor mixtu de E. Popescu. 7. „Fraternitatea“, cor bărbătescu de Adam. 8. „Cântec de pădure“, cor bărbătescu de Braun. 9. „Tricolorul“, cor mixtu de Porumbescu. 10. Stéua României, cor bărbătescu de Karrasz. După concert urmă joc. Venitul curat era destinat pentru acoperirea speselor corului dela Caransebeș.

Reuniunea pompierilor din opidul Blașu a aranjat er Duminec *Maialul* său în „Bercul metropolitan“.

Vagonele cu casane (căldări). După o comunicare a direcției clușiene de esplotare a căilor ferate, contractele de arendare a celor 185 vagone cu cazane espiră la 18 (30) Iunie a. c. De aceea cei interesați sunt invitați ași trimite cel mai târziu până la 8 (30) Iunie a. c. cătră direcțiunea căilor ferate în Pesta ofertele lor privitoare la folosirea resp. arendarea acestor vagone. Pentru compunerea ofertelor, camera de comerț și industria din Brașovă da informațiunile necesare.

Ciuha maghiarisării.

Amu vorbit în două rânduri despre cea mai nouă espectorare a fōiei maghiare oficiose „Nemzet“ privitoare la întrebarea sulevată de d-lu Mocsary în dietă, decă statul are sau nu dreptul de a maghiarisa. Din cauza lipsei de spațiu neputend însă reproduce din cuvânt în cuvânt acele espectorări, facemă acesta aqđ. Etă ce scrie „Nemzet“:

„Poporele au dreptul firescu de a se alipi de limba și naționalitatea lor, și cu dreptul acesta fiecare naționalitate din Ungaria pōte trăi mai liber, decăt ori și unde în lumea acesta (???) Der față cu acesta este o datorie firescu a statului, ca să și valideze pretutinden limba și caracterul său național. Acolo unde se bat în capete dreptul și datorința acesta, în totu locul învingerea trebuie să fie a datorinței, căci altfel statul se va destrăma.“

„Fiecare stat din Europa își implinesce această datorință, er statul maghiar nu pōte rămâne înderēt, decă nu vré să și șters de pe charta Europei. Și bine ar fi să și gândescă odată naționalitățile din Ungaria, că cu acel drept natural nu pot să trăescă decăt până atunci, până când statul, pe pământul căruia trăesc, își va pute susține caracterul său național maghiar. Nu este pe totu continentul nici un stat, afară de cel ungar, care nu s'ar nisi mai multu său mai puțin a assimila cu puterea pe locitorii de limbă streină. (???) Numai Ungaria este unicul stat în Europa, a căruia legislațiune și guvern nu folosesc forța brutală față cu naționalitățile. Și etă, care este urmarea lealiității (?) și paciinței națiunii maghiare? Este, că agitatorii naționalităților i-se contrariază și sub paciință presupunend slăbioiune, prind curaj ca să nege statului ungar dreptul, a căruia esercitare este o datorință pentru el.“

„Da, statul maghiar are dreptul de a maghiarisa și dreptul acesta și-l și esercita prin legislațiune și guvernul său (sic) și încă cu atata tact, încât nu se vatămă sensibilitatea nici unei naționalități.“

„Maghiarisarea nu este altceva decăt validitatea statului maghiar în societatea din Ungaria. Maghiarisarea nu este un concept sinonim cu germanisarea și valahisarea; fiindcă germanisarea și valahisarea în Ungaria ar fi validitatea unei naționalități streine într'un stat strein, și prin urmare ar fi contrară legii și naturii, pe când maghiarisarea statului maghiar e legală și naturală.“

„Decă statul maghiar și legislațiunea maghiar n'ar av dreptul să maghiariseze în Ungaria, atunci dela 1848 încōce aproape fără-care sistem de lege al legislațiunii maghiare e neindreptățit. Atunci bravul deputat d-lu Mocsary, care odinor era un stelp puternic al partidei dela 1848 și căruia și aqđ îi place a se tēri în umbra partidei dela 1848, care atac articolul V de lege din 1848, care dice, că numai acela pōte fi membrul legislațiunii maghiare, care scie unguresce. Atunci e o nedreptate și articolul de lege XVIII dela 1879, care introduce limba maghiară în școlă și care obligă pe învățatorii populari la învățarea limbei maghiare. Aceste și multe alte legi, tōte maghiarisază, așa-der tōte sunt neindreptățite?“

„Leala și fața au naționalități peste măsură marinimosa națiune maghiară a decretată prin lege egala îndreptărire a naționalităților; dăr nici-odată n'a decretată egala îndreptărire a naționalităților cu națiunea. Pentru-că se nu-și uite locuitorii străini din Ungaria distincțiunea aceea: că Maghiarul nu e naționalitate în această țară, ci națiune; țara această e locuită și de naționalități străine și statul acesta are cetățeni de limbă străină, dăr statul acesta — e stat maghiară.”

Recunoscă acum pe față oficioșii unguri, că legile ungurești, dela 1848 începând și mai alesu dela 1879 încôce tôte maghiarizăd. Nu cumva va sustine și după această mână poimâne d-lui Csaky în dietă, că proiectul său de lege pentru înființarea de „Kisdedovuri“ e conșus de un spirit opus acestor legi și n'are de scopu maghiarizarea?

Asupra espectorărilor de mai sus ale lui „Nemzet“ ne-am dat deja părerea. „Siebenb. d. Tageblatt“ din Sibiu face această în numărul său din urmă, dîcîndu, că publicistica maghiară și-a perduto tötă rușinea față cu naționalitățile nemaghiare numindu-le „străine“ și declarîndu maghiarizarea lor ca un punctu alu programei guvernului. „S. d. Tageblatt“ combate apoi și ea „distincțiunea“ celor dela „Nemzet“, arătîndu, că-și bată joc de legea de naționalitate și dîce cu dreptu cuvîntu, că „statul se va destrăma“ tocmai prin acestu sistem de batjocurare și de călcare a legilor, nu însă prin aceea, că naționalitățile își apără existența lor națională. În fine recunoșce organulu sășescu, că espectorările din „Nemzet“ ne dovedesc din nou, că posibilitatea de a se aplană contrastele cele mari existente devine totu mai ilusoriă în urma curențului ce domnesce adî în societatea maghiară.

Cum rămâne atunci cu „modus vivendi“ alu Sașilor ardeleni?

Correspondența „Gaz. Trans.“

Brăila, 27 Aprilie (9 Maiu) 1890.

Conformu promisiunii mele, mă grăbesc a vă înștiința, că Societatea „Carpații“, Secțiunea Brăileană, în adunarea ei generală pela 19 Aprilie a. o. și-a constituit biuroulu astfel: D-lu Atanase Popescu președinte, George Avesalonu și Nicolae V. Perlea vice-președinți; D. C. Panfu, casier; Alecsandru Căciulă și L. Moldoveanu, secretari, C. Molandacu, Ioan G. Petcu, Petre Bancotescu, Ioan I. Burduloiu, membri în comitetu.

Totdeodată s'a decisu unanimitate a sərbători memorabila și de 3/15 Maiu printr'unu banchetu festivu, dreptu recunoștință pentru memoria martirilor, cari au luptat pentru neatarnarea națiunii române transcarpatine.

Dăe cerul ca această și mărță și atăt de sântă, pentru cauza Românilor suferinți, să fiă sərbătorită și în alte orașe de acei frați ai lor, cari pribegesc pe teritoriul României libere!

Baritonistul Dumitru Popovici.

De câtva timpu baritonistul D. Popovici, bine cunoscutu publiculu din Brașov dela două concerte ce le-a dat aici, e angajat la teatrul german din Praga. D-lu D. Popovici are pe scena acestui teatru succese strălucite, cart-i pregătesc locul în trîndul cel mai vestit cântăreți. Eă ce soriu diarele din Praga despre succesele cântărețului român:

„Bohemia“ scrie despre esecutarea operei „Walkure“ de Wagner: Partia lui Wotan este una din cele mai grele, pe care numai o înaltă maturitate artistică e în stare a o birui și a o înfățișa în înțelesul compozitorului poetu. De as-

tă-dată am fostu plăcutu surprinși prin incredințarea acestei partii d-lui Popovici, care are unu organu dulce, binesunătoru și o exprimare clară. La începutu accentuarea și frasarea, ceea ce se esplică din prima pășire în acestu rol, lăsară de dorit, dăr deja în a doua jumătate a scenei de Brînhidele cînteculu, precum și joculu deveniră mai libere, și predărea bine cugetată și învioșată cu nuanțe potrivite în marea scenă a actului alu treilea a făcutu și prin aceea o impresiune plăcută, că frumșea vocii a făcutu să fiă mai puțin simțită lungimea cîntecului solo. După fi-care act publicu a aplaudat din abundență.

Despre reprezentarea operei „Maskenball“ de Verdi serie același diaru: D-lu Popovici cântă pentru prima oară pe René. După diferitele presemne, ce acestu cântăreț le pörta cu sine în vocea sa dulce și mlădișă de baritonu, ne puteam aștepta de mai nainte la rezultatu bunu. Ce privesce pîtrunderea dramatică, reprezentatorulu are în prima linia unu temperamentu sudic plin de focu. Și partea curat musicală a fostu cu totulu mulțamitoare. În primul andante cu Richard, strimtorat puținu în situația sa acoperită, organulu celu admirabil își făcu în curîndu drumu liberu și valurile abundante ale tonurilor au produsu de mai multe ori unu efectu pîtrundătoru. Pentru aștia-ora amu observat eu acolo o preclînță a cultivării vocii, ce până acum imi scăpase din audu: anume folosirea unei adevărate voci din capu (voce di testa) ce se află între tonulu din peptu și între vocea subțire falsă, calitate, care la voci de baritonu e o raritate de cele mai mari.

„Montags-Revue aus Böhmen“ scrie despre reprezentarea „Traviata“: Reprezentarea i-a adus baritonistulu d-nu Dumitru Popovici, care iute și-a făcutu iubit, în rolul lui Germont forțe onorifică recunoștință din partea publiculu și acesta cu totu dreptulu. Espriand textulu forțe clar și spre deplină înțelegere, a cântat de totu curat, cu tonu ferbinte și binesunătoru, așa, că fiind scena deschisă, se ridică îndelungi aplauze cu dorința să repete aria. (Hat dein heimliches Land keinen Reiz für deinen Sinn?), cărei dorințe însă cântărețulu nu cedă, și la finele actului fu chemat de trei ori pe scenă... Ne alăturăm bucuros judecării publiculu, că avem în d-lu Popovici erăși unu cântărețu, care cântăndu espriă clar și lămurit textulu.

„Prager Abendblatt“ scrie despre reprezentarea operei „Rigoletto“ de Verdi: D-lu Popovici avea să lupte în contra tuturor mărețelor impresiuni, ce le lăsară d-nii Padilla și d'Andrade la publiculu nostru și obțină unu succes strălucit. Tonulu sentimental ce l'a învătățat d-lu Popovici în creațiunile lui Wagner și care nu se pöte din destul aprēja, iă scie validă și în lucrări ce n'au de loc pretențiunea de a fi musicale. Chiar și în privința reprezentării mai că n'a lăsat să se ivescă nici o asemănare nefavorabilă pentru elu cu mării săi antecesoru în această partiă și pasiunea înflăcărătă până la sêlbătēciă de gesturi și mișcare o trecu asupra întregulu tonu. În actulu alu doilea cerură auzitoru înouștețit se repete marea ariă cu Gilda, dăr cântărețulu nu cedă acestei cereri.

Celelalte diare scriu despre reprezentarea operei „Rigoletto“, că „punctulu centralu alu operei iă formeză partia lui Rigoletto, a cărei însemnătate musicală va dura câtu timpu există baritonistii dotați cu voce, cu înalte dispoziți și aptecări firești de actoru. D-lu Popovici, care a cântat rolulu principalu pentru aștia oară, se pöte numera între cei din urmă și de aceea a justificat așteptările ce se puseseră de mai nainte în puterea sa de interpretare. La esecutarea rolului avea o pozițiune cu atăt mai grea, cu atăt auzitoru au încă în amintire prestațiunile duoru distinși reprezentanți, Signor Padilla și d'Andrade. Cu atăt mai onorifică a fostu rezultatulu

celu favorabilu pentru elu. Predărea sa a avutu nu puține momente de efectu pîtrundătoru, la care a contribuit în modu esențialu sunetul abundent alu organulu său. D-lu Popovici a esecutat splendidu în tötă privința rolulu său celu greu. A fostu împărtășit de recunoștința publiculu în bogată măsură. Astfel de roluri fi asigură cântărețulu și pe viitoru simpatile, ce și-le-a câștigat în scurtulu timp de când petrece pe scena din Praga.”

Totu așa se espriă și celelalte diare despre succesele strălucite ale d-lui Popovici în operele „Maskenball“, „Walkure“, „Tamhauser“ etc. Până și de șese ori a fostu rechemat de publicu. Töte vorbesc cu recunoștință despre vocea puternică, dulce, mlădișă, abundentă și deschisă a cântărețulu nostru.

Noi iă felicităm din inimă.

Raportulu generalu

alü consistoriului archidiecesanu, ca senatu scolaru, despre activitatea sa în decursulu anului 1889.

(Înceiere din nr. 93.)

f) Învêțătorii. Și la rubrica această servim cu datele de pe anul scolaru curentu. Numêrul totalu alü invêțătorilor este 893. Dintre aceștia sunt defenitivi 429 și provisoru 464. Aceștia se împart în două categorii: provisoru, cu calificățiunea prescrișă 141, er rezultat de 323 este categoria invêțătorilor tolerați, adică individi, cari nu au calificățiunea prescrișă de lege, și sunt numai tolerați, ca școlele să nu rămână cu totulu gole.

Inregistrate după numêrul invêțătorilor definitivi, oficiile protopresbiterale se prezintă în ordinea următoare:

1. Sibiu 30 din suma totală 42. 2. Brașov I 26 din 35. 3. Agnita 25 din 37. 4. Branu 24 din 32. 5. Săliște 24 din 27. 6. Sebeșu 23 din 39. 7. Brașov II 19 din 23. 8. Orăștia 18 din 29. 9. Zarandă 18 din 39. 10. Cohalmu 15 din 21. 11. Treiscaune 15 din 21. 12. Mercuru 14 din 28. 13. Bistrița 13 din 18. 14. Făgărășu 13 din 33. 15. Sighișora 13 din 30. 16. Ilia 12 din 32. 17. Ungurașu 12 din 21. 18. Avrigu 11 din 28. 19. Dobra 10 din 17. 20. Mediașu 10 din 15. 21. Abrudă 9 din 21. 22. Câmpeni 9 din 19. 23. Reghinu 9 din 22. 24. Murășu-Oșorheiu 8 din 13. 25. Alba-Iulia 7 din 25. 26. Geögiu I. 7 din 23. 27. Hațegu 6 din 18. 28. Clușu 5 din 35. 29. Deva 7 din 18. 30. Deșu 4 din 22. 31. Lupș 3 din 19. 32. Solnocu 3 din 13. 33. Tărnava superiă 3 din 16. 34. Tărnava inferiă 2 din 13. 35. Turda 2 din 13. 36. Cetatea de pētă 1 din 14. 37. Geögiu II 1 din 22.

Inregistrate fiind după numêrul invêțătorilor fără calificățiunea prescrișă, oficiile protopresbiterale se prezintă în ordinea următoare:

1. Clușu 23 din suma totală 35. 2. Geögiu I 15 din 23. 3. Ilia 15 din 32. 4. Alba-Iulia 14 din 25. 5. Deșu 14 din 22. 6. Geögiu II 14 din 22. 7. Zarandă 14 din 39. 8. Tărnava superiă 13 din 16. 9. Lupș 13 din 19. 10. Cetatea de pētă 11 din 14. 11. Făgărășu 11 din 33. 12. Sighișora 11 din 30. 13. Agnita 10 din 37. 14. Avrigu 10 din 28. 15. Solnocu 10 din 13. 16. Abrudă 9 din 21. 17. Deva 9 din 18. 18. Hațegu 9 din 18. 19. Câmpeni 8 din 19. 20. Mercuru 8 din 28. 21. Reghinu 8 din 22. 22. Sebeșu 8 din 39. 23. Turda 8 din 13. 24. Orăștia 7 din 29. 25. Branu 6 din 32. 26. Ungurașu 6 din 21. 27. Cohalmu 5 din 21. 28. Dobra 5 din 17. 29. Mediașu 5 din 15. 30. Sibiu 5 din 42. 31. Tărnava inf. 5 din 13. 32. Treiscaune 4 din 21. 33. Brașov I. 3 din 35. 34. Bistrița 3 din 18. 25. M. Oșorheiu 2 din 13. 36. Săliște 2 din 27. 37. Brașov II. 1 din 23.

Despre școle și invêțători se alătură acestui raportu unu conspectu tabelaric, și despre pruncii de școle, averea școlerilor, venitul anual alü școlei, și despre salariile invêțătorilor asemenea unu conspectu tabelaric sinopticu sub șemnele % și %.

B) Calificățiunea. După cum arată conspectulu alăturat sub ^{10/} la institute de invêțămîntu străine au frecențat prelegeri preste totu 6016 elevi și anume:

1) Pedagogii 18. 2) Gimnazi 458. 3) Școle reale 62. 4) Școle comerciale 4. 5) Școle civile 109. 6) Școle elementare superiore 265. 7) Școle elementare inferiore greco-catolice 506. 8) Școle elementare inferiore romano-cato-

lice 181. 9) Școle elementare inferiore ev. ref. 257. 10) Școle elementare inferiore ev. luterane 186. 11) Școle elementare inferiore unitare 67. 12) Școle elementare inferiore de statu 1713 13) Școle elementare inferiore comunale 1683. 14) Școle elementare inf. reuniunt priv. 518. Suma 6016.

C) Alte obiecte școlare. I. Esamenele de calificățiune invêțătoresc s'au ținutu la 30 Iunie 1889 și diarele următoare. Admiși la esamenul au fostu 69 de candidați, dintre caru s'au prezentat 65. Din cei supuși esamenului 47 au raportat calculu bun, și au fostu provêđuți cu testimoniu de calificățiune invêțătoresc, subscris și de inspectorulu regiu de școle alü comitatului Sibiu, în înțelesul articulu de lege XVIII din 1879.

II. Esamenele anuale. Cu finea anului scolaru 1889/9 s'au ținutu la școlele nostre esamenle publice anuale prevêdute în §. 104 din Normativulu scolaru. Resultatul în generalu a fostu îndestulatu.

Din rapörtele incurse cu plăcere s'a convinsu consistorulu, că oficiile protopresbiterale dau esamenelor importanță ce li-se cuvine, și că în cele mai multe locuri esamenle se facu sərbătoreșce sub conducerea protopresbiterilor. Puținele cesuri unde nu se observă întru tötă dispozițiunile regulamentelor din vigöre în urma măsurilor luate de cătră consistoru voru dispăre și ele, și în privința această încă vomu ajunge la stare normală.

III. Visitațiunea școlerilor. După cum erau întocmite conspectele școlare de până acuma, oficiile protopresbiterale așterneau pe la sfêșitul fiă-cărui an unu conspectu tabelaric despre visitațiunea școlerilor din tractu, din cari conspecte însă nu era evidentu când a vizitat protopresbiterulu fiă-care școlă sub durata timpului instructiunei, nu erau evidente eventualele scăderi observate în însași instructiunea sêu în alte privințe.

În considerarea dispozițiunilor §. 92 din normativulu scolaru, consistorulu priu cerularulu din 7 Septevre 1889 Nr. 6073 a însărcinat pe oficiile protopresbiterale să raporteze amănunțit despre fiă-care visitațiune a școlerilor din tractu, în ce timpu s'a făcutu și cu ce rezultat.

Din rapörtele întrate consistorulu a constatat și în direcțiunea această unu bunisörtu progresu, și speră, că după îndigările date se va ajunge și în punctulu visitațiunei școlerilor la cursu normal.

IV. Ajutöre. Despre împărțirea sumei de 1200 fl. votate în bugetulu anului 1889 pentru școle și invêțători se face raportu detaliat din plenu. La locul acesta observăm, că suma votată s'a distribuit întrăgă la școlele și invêțătorii, cari mai multu erau avisați la acestu micu ajutoru.

Spre a satisface concludusulu sinodalü Nr. 59 din sesiunea anului 1889 avemu onöre a aduce la cunosința Preavenieratulu sinodu archidiecesanu, că despre ajutörele votate din fundatiunea „Saguna“ în contulu anului 1889 acestu senatu nu i-s'a făcutu nici o notificare.

V. Stipendii. Cu începutulu anului scolaru curent au venitu vacante din fondurile archidiecesane următoare stipendii:

1. Unu stipendiu de 100 fl. din fundatiunea „Cologea“ pentru studentu de ori-ce categorie. 2. Trei stipendii a 60 fl. din fundatiunea „Francisc-Iosefinu“ pentru studentu din școlele medii. 3. Unu stipendiu de 50 fl. din fundatiunea „Peiovicu“ pentru studentu la școlele medii. 4. Patruspredece stipendii de câte 60 fl. pentru elevii din departămîntulu pedagogicu alü seminarulu archidiecesanu.

Stipendiile acestea, în urma concludusulu publicatü în fiă archidiecesanu pentru publicațiuni „Telegrafulu Român“, s'au distribuit și de presentu sunt tötă ocupate.

VI. Conferințele invêțătoresc. Conferințele invêțătoresc s'au ținutu și în anul 1889, într'una cu adunările generale ale reuniunilor invêțătoresc, mai ou sêmă în ferie de veră. Acolo s'au pertractat, conformu regulamentelor respective, atăt temele pedagogice-didactice, cari s'au dat de aici, cât și cele alese de inșeși reuniunile; er protocollele adunărilor generale s'au subșternut consistorulu spre revisiune și aprobare.

Adunări generale au ținutu tötă reuniunile în decursulu anului și deși frecențarea lor nu a fostu pretutindeni cea dorită, totuși se pöte constata față cu anii precedenți o participare mai bună a invêțătorilor la aceste întruniri atăt de folositoru.

Editoru și Redactoru responsabilu:
Dr. Aurel Mureșianu.

Cursulă pieței Brașov

Table with exchange rates for various currencies like Banote românești, Argint românesc, Napoleon-d'ori, Lire turcesci, Imperiali, Galbini, Seris. fonc., Ruble rusești, Mărci germane, and Discontul.

Cursulă la bursa de Viena

Table with exchange rates for gold (Renta de aur), silver (Renta de argint), and bonds (Imprumutul).

Table with interest rates and exchange rates for various items like Amortisarea datoriei, Bonuri rurale, Bonuri croato-slavone, Despăgubirea pentru dijma de vină, Imprumutul cu premiul ungiuresc, Losurile pentru regularea Tisei și Seghedinului, Renta de hârtie austriacă, Renta de aur austriacă, Losuri din 1860, Acțiunile băncii austro-ungare, Acțiunile băncii de credit ungar, Acțiunile băncii de credit austr., Galbeni împărătești, Napoleon-d'ori, Mărci 100 imp. germane, Londra 10 Livres sterlinge.

Avisul d-lor abonați!

Rugăm pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei să binevoiască a scrie pe cuponul mandatului postal și numerii de pe fâșia sub care au primit diarul nostru până acuma.

Domnii, ce se abonează din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și posta ultimă.

Totodată facem cunoscută tuturor D-lor abonați, că mai avem din anii trecuți numerii pentru complectarea colecțiunilor „Gazetei”, precum și câteva întregi colecțiuni, pentru cari se pot adresa la subsemnata Administrațiune în casă de trebuință.

Administraț. „Gaz. Trans.”

ABONAMENTE

„GAZETA TRANSILVANIEI”

Prețul abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

Table with subscription rates for Austro-Ungaria: Pe trei luni (3 fl.), Pe șese luni (6 fl.), Pe un an (12 fl.).

Pentru România și străinătate:

Table with subscription rates for Romania and abroad: Pe trei luni (10 fr.), Pe șese luni (20 fr.), Pe un an (40 fr.).

Abonamente la numerele cu data de Duminică.

Pentru Austro-Ungaria:

Table with subscription rates for Austro-Ungaria: Pe an (2 fl.), Pe șese luni (1 fl.), Pe trei luni (50 cr.).

Pentru România și străinătate:

Table with subscription rates for Romania and abroad: Pe an (8 franci), Pe șese luni (4 franci), Pe trei luni (2 franci).

Abonamentele se fac mai ușor și mai repede prin mandate postale.

Domnii, cari se vor abona din nou, să binevoiască a scrie adresa lămurită și a arăta și posta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.”

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilă din 1 Octombrie 1889.

Large table with train schedules for various routes: Budapesta-Predeal, Predeal-Budapesta, B.-Pesta-Arad-Telus, Telus-Arad-B.-Pesta, Copșa-mică-Sibiu, Murăș-Ludoș-Bistrița, Bistrița-Murăș-Ludoș, Sighișoara-Odorheiu, Odorheiu-Sighișoara, Ghirșu-Turda, Turda-Ghirșu, Sighișoara-Odorheiu, Odorheiu-Sighișoara. Includes columns for train type, departure/arrival times, and fares.

Notă: Numerii încadrați cu linii grase însemnă orele de noapte.